

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดด้านนโยบายและมาตรการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมี 3 มาตรการหลัก ได้แก่ 1) มาตรการทางสังคม 2) มาตรการกำกับและควบคุม และ 3) มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ โดยมาตรการทางสังคมเป็นมาตรการที่ใช้หลักความสมัครใจของผู้ก่อผลกระทบในการจัดการแก้ไขปัญหา ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนมาตรการกำกับและควบคุมเป็น มาตรการที่กำหนดมาตรฐานที่ต้องปฏิบัติตาม หรือให้อำนาจที่ได้รับตามกฎหมายในการเจรจาตกลงกันระหว่างผู้ได้รับผลกระทบและผู้ก่อผลกระทบ และมาตรการสุดท้ายคือมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เป็นมาตรการที่ใช้กลไกราคาจูงใจให้ผู้ก่อผลกระทบเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อลดการก่อความเสื่อมโทรมแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) มาตรการทางสังคม

มาตรการทางสังคมเป็นมาตรการที่ทำให้ประชาชนในสังคมเกิดความตระหนักในการที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการณรงค์ให้ประชาชนตื่นตัวในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างสมัครใจ ซึ่งการรณรงค์นี้จะไม่ใช้วิธีข่มขู่หรือใช้บทลงโทษ

การที่ประชาชนมีความตระหนักในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ก่อให้เกิดรางวัลกับผู้ที่มีความตระหนักด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อประชาชนคนอื่นได้พบเห็นการกระทำ หรือพฤติกรรมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็จะรู้สึกชื่นชม ดังนั้น การใช้มาตรการทางสังคมในลักษณะที่จูงใจให้ประชาชนมีพฤติกรรมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างให้เกิดความตระหนักนั้น จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นถ้าประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระดับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่ง จะช่วยให้การรณรงค์ให้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ผลมากยิ่งขึ้น

2) มาตรการกำกับและควบคุม

มาตรการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้การกำกับและควบคุม (command and control approach: CAC) เป็นการใช้มาตรการแบบแนวคิดดั้งเดิมของรัฐ (conventional concept) ในการจัดการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความล้มเหลวของระบบตลาดที่เกิดขึ้นจากการจัดสรรทรัพยากร เพื่อการผลิตและการบริโภคในระบบเศรษฐกิจ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยมาตรการกำกับและควบคุมนี้ รัฐสามารถทำได้ 2 แนวทาง คือ 1) ใช้นโยบายการควบคุมแบบรวมศูนย์ (centralized policy) และ 2) การใช้นโยบายควบคุมแบบกระจายอำนาจ (decentralized policy)

(1) มาตรการกำกับและควบคุมโดยใช้นโยบายแบบรวมศูนย์

ภายใต้นโยบายแบบรวมศูนย์นี้ รัฐต้องการให้ผู้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดเป็นมาตรฐานข้อกำหนด หรือข้อห้ามต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต หรือผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตหรือการบริโภคปัจจุบัน

(2) มาตรการกำกับและควบคุมโดยใช้นโยบายแบบกระจายอำนาจ

การใช้นโยบายแบบกระจายอำนาจนี้เป็นการให้อำนาจตามกฎหมายแก่ผู้ก่อผลกระทบและผู้ได้รับผลกระทบ ได้มีการเจรจาตกลงกันเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักความรับผิดชอบและการระบุให้กรรมสิทธิ์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความชัดเจน

(2.1) หลักความรับผิดชอบ (liability rule) การใช้หลักความรับผิดชอบนี้ เป็นวิธีการซึ่งให้ผู้ก่อมลพิษหรือก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของการใช้ทรัพยากร ต้องมีการจ่ายชดเชยให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ

(2.2) หลักการระบุกรรมสิทธิ์ (property rights) ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความชัดเจนสาเหตุประการหนึ่งของปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นจากความไม่ชัดเจนในกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ถ้ากรรมสิทธิ์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความชัดเจน ก็จะช่วยให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีประสิทธิภาพ และลดการเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

3) มาตรการทางเศรษฐศาสตร์

มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นมาตรการที่อาศัยแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อันมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยลง โดยแนวทางทางเศรษฐศาสตร์เป็นการทำให้มนุษย์ตระหนักถึงต้นทุนที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดทางเลือกเพื่อให้เกิดต้นทุนดังกล่าวในแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อจำกัดทางด้านสภาพเศรษฐกิจของมนุษย์ให้มากที่สุด

แนวคิดในการใช้แรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ ก็เพื่อทำให้ต้นทุนในการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีราคาแพงขึ้น โดยยอมอนุญาตให้ผู้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความยืดหยุ่นในการหาวิธีควบคุมเรื่องมลพิษหรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต้นทุนต่ำสุดได้ การทำให้ต้นทุนใน

การหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบทางด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีราคาแพงขึ้นนั้น จะทำให้ผู้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแรงจูงใจที่จะควบคุมระดับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมได้

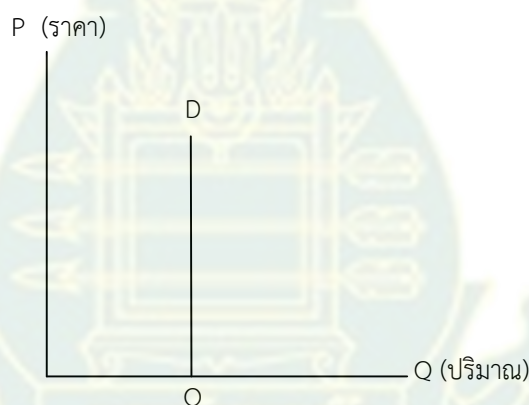
2.1.2 แนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

1) ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์กับประโยชน์ทางธุรกิจ

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ที่คำนวณได้จากสูตร สามารถบ่งบอกถึงสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์ของผู้บริโภค เมื่อปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นราคา รายได้ หรือราคาสินค้า ซึ่งย่อมส่งผลต่อรายรับและกำไรของธุรกิจทั้งสิ้น ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทได้แก่

1. เส้นอุปสงค์ที่ไม่มีความยืดหยุ่นเลย (Perfectly Inelastic Demand) ในกรณีนี้หากค่าที่ได้จากการคำนวณ ค่าความยืดหยุ่นตามสูตรหาค่าในเรื่องที่ 3.1.1 ได้ค่าออกมาเท่ากับศูนย์ ($E = 0$) หมายถึงว่าปริมาณอุปสงค์จะไม่เปลี่ยนแปลงไปเลยไม่ว่าราคาสินค้า (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา) หรือไม่ว่ารายได้ (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้) หรือไม่ว่าราคาสินค้าอื่นๆ (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ไขว้) จะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด

ลักษณะของเส้นอุปสงค์ที่มีค่าความยืดหยุ่น = 0 อาจแสดงได้ดังภาพที่ 2.1 ซึ่งเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับแกนปริมาณอุปสงค์

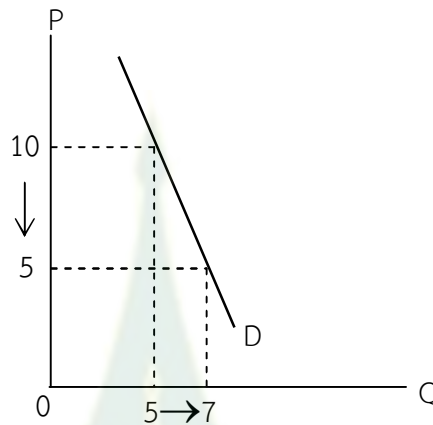

ภาพที่ 2.1 เส้นอุปสงค์ที่ไม่มีความยืดหยุ่นเลย

กรณีนี้จะเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตและหาสินค้าอื่นมาทดแทนไม่ได้ เช่น ยา รักษาโรคบางชนิด

2. เส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นน้อย (Inelastic Demand) ในโอกาสนี้ หากค่าที่ได้จากการคำนวณค่าความยืดหยุ่นตามสูตรหาค่าได้ค่าออกมาน้อยกว่า 1 ($E < 1$) หมายความว่าปริมาณอุปสงค์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอัตราส่วนที่น้อยกว่าอัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงปัจจัยราคา (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา) รายได้ (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้) หรือราคาสินค้าอื่นๆ (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ไขว้)

ลักษณะของเส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นน้อย ($E < 1$) อาจแสดงได้ดังภาพที่ 2.2 ซึ่งเป็นเส้นที่มีความชัน (slope) มาก จากภาพจะเห็นว่าราคาสินค้าลดลงมากจาก 10 เป็น 5 บาท แต่ปริมาณอุปสงค์เพิ่มเติมในสัดส่วนที่น้อยกว่า จาก 5 หน่วย เป็น 7 หน่วย

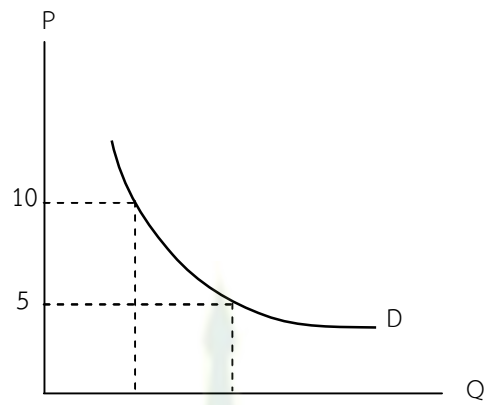

ภาพที่ 2.2 เส้นอุปสงค์ที่มีค่าความยืดหยุ่นน้อย

สินค้าที่มีอุปสงค์ต่อราคาที่มีความยืดหยุ่นน้อยจะเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นในการครองชีพ เช่น ข้าว น้ำมัน เป็นต้น

3. เส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นเอกภาพหรือคงที่ (unitary elastic demand) ในกรณีนี้ ค่าที่ได้จากการคำนวณตามสูตรจะมีค่า $= 1$ ($E = 1$) หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในปริมาณอุปสงค์จะเป็นอัตราส่วนเดียวกันหรือเท่ากับการเปลี่ยนแปลงปัจจัยราคา (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา) รายได้ (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้) หรือราคาสินค้าอื่น (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ไขว้)

ลักษณะของเส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นคงที่ ($E = 1$) จะเป็นเส้นโค้งแบบ rectangular hyperbola มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 1 ตลอดทั้งเส้น ดังภาพที่ 2.3 หากราคาสินค้าลดลง จาก 10 บาท เป็น 5 บาท ปริมาณอุปสงค์ก็จะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกันจาก 5 หน่วย เป็น 10 หน่วย

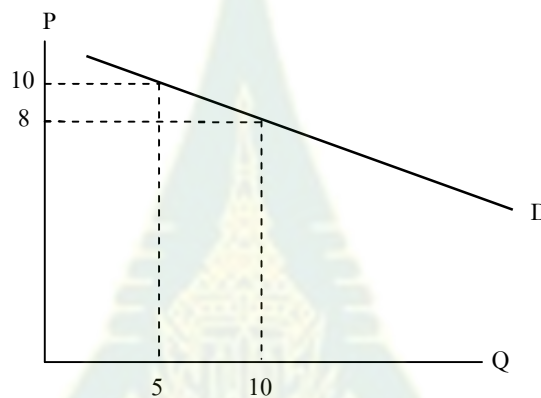

ภาพที่ 2.3 เส้นอุปสงค์ที่มีค่าความยืดหยุ่นคงที่

4. เส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมาก (elastic demand) ในกรณีนี้ ค่าที่ได้จากการคำนวณตามสูตรจะมีค่ามากกว่า 1 ($E > 1$) หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในปริมาณอุปสงค์จะเปลี่ยนแปลงไปในอัตราส่วนที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยราคา (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา) รายได้ (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้) หรือราคาสินค้าอื่น (กรณีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ไขว้)

ลักษณะของเส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมาก ($E > 1$) จะเป็นเส้นที่มีความชัน (slope) ต่ำหรือไม่ค่อยมีความชัน ดังภาพที่ 2.4 เมื่อราคาลดลงมาจาก 10 บาท เป็น 8 บาท ปริมาณอุปสงค์จะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากกว่า คือจาก 5 หน่วยเป็น 10 หน่วย

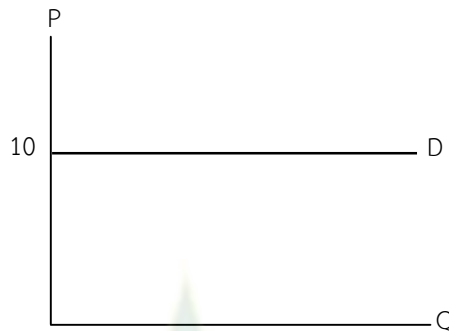

ภาพที่ 2.4 เส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมาก

สินค้าที่มีค่าความยืดหยุ่นมาก มักเป็นสินค้าที่อาจไม่มีความจำเป็นในการครองชีพมากนัก เช่น สินค้าฟุ่มเฟือยต่างๆ รวมทั้งเป็นสินค้าที่สามารถหาสินค้าอื่นทดแทนได้ง่าย

5. เส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุด (perfectly elastic demand) ในกรณีนี้ ค่าที่ได้จากการคำนวณตามสูตรจะมีค่านันต์หรืออินฟินิตี้ ($E = \infty$) หมายความว่า ณ ราคาที่กำหนดในระดับหนึ่งหรือต่ำกว่านั้น ปริมาณอุปสงค์ของผู้บริโภคจะมีไม่จำกัดจำนวน แต่หากราคาสูงกว่านั้น ก็จะไม่มีการอุปสงค์เลย

ลักษณะของเส้นอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุดหรืออนันต์ ($E = \infty$) จะเป็นเส้นที่ไม่มี ความชันเลย เป็นเส้นที่ขนานกับแกนนอนหรือแกนปริมาณ ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 เส้นอุปสงค์ที่มีค่าความยืดหยุ่นมากที่สุด

นักธุรกิจมีความจำเป็นต้องทราบลักษณะของความยืดหยุ่นของสินค้าและบริการของตนเองว่าเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นประเภทใด (มากหรือน้อย) เพื่อประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาสินค้าและบริการงาน อันส่งผลต่อรายรับรวมและกำไรของธุรกิจในที่สุด

โดยที่ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามีผลต่อรายรับของธุรกิจ รายรับของธุรกิจได้จากปริมาณการขายหรืออุปสงค์ของผู้บริโภค คูณด้วยราคาสินค้านั้น รายรับของธุรกิจจะมีมากขึ้นเพียงใดย่อมขึ้นกับปริมาณการขายหรืออุปสงค์ของผู้บริโภคกับราคาสินค้าโดยทั่วไป ถ้าราคาสินค้าสูงขึ้น อุปสงค์ของผู้บริโภคลดลงหรือถ้าลดราคาสินค้าลง อุปสงค์ก็จะเพิ่มขึ้น อันเป็นไปตามกฎของอุปสงค์ที่ได้กล่าวมาแล้วในหน่วยที่ 2

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในแง่ของรายรับของธุรกิจแม้การลดราคาสินค้าลง ทำให้อุปสงค์เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่รายรับรวมของธุรกิจก็อาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นกับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้านั้นๆ ด้วย หากอุปสงค์ต่อราคาของสินค้านั้นมีความยืดหยุ่นมาก การลดลงของราคาก็จะทำให้ปริมาณอุปสงค์เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากกว่าอันจะทำให้รายรับรวมของธุรกิจเพิ่มขึ้น และจะเป็นไปในทางตรงข้ามหากอุปสงค์ต่อราคามีความยืดหยุ่นน้อย คือการลดลงของราคา ทำให้ปริมาณอุปสงค์เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่า ทำให้รายรับรวมของธุรกิจลดลง

สำหรับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ ประโยชน์ที่นักธุรกิจจะนำไปใช้คือทำให้ทราบว่าประเภทสินค้าและบริการของตน ว่าผู้บริโภคมองสินค้าและบริการนั้นๆ ว่าเป็นสินค้าที่จำเป็นกับเขาหรือสินค้าปกติ (normal good หรือ superior good) หรือไม่ หรือมองเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย (luxury good) หรือสินค้าด้อย (inferior good) สำหรับเขา

กรณีสินค้าปกติ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ได้จะมีค่ามากกว่า 0 แต่น้อยกว่า 1 ($0 < E_i < 1$) ถ้าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ค่าที่ได้จะมากกว่า 0 ($E_i > 0$) และกรณีสินค้าด้อย ค่าที่ได้จะน้อยกว่า 0 ($E_i < 0$)

โดยทั่วไปแล้วในกรณีสินค้าปกติเมื่อผู้บริโภครายได้เพิ่มขึ้นเขาจะบริโภคสินค้านั้นเพิ่มขึ้น ในภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรือง ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น อุปสงค์ต่อสินค้าฟุ่มเฟือยจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่สูงกว่าและจะลดลงในสัดส่วนที่สูงกว่าเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซา ในขณะที่สินค้าด้อยจะมีลักษณะตรงข้าม กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภครายได้เพิ่มขึ้นเขาจะลดสัดส่วนการบริโภคสินค้าด้อยลง และหันไปบริโภคสินค้าทดแทนที่มีคุณภาพสูงกว่า ซึ่งมีผลต่อรายรับของธุรกิจด้วย

2) แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างตลาดในทางเศรษฐศาสตร์

โดยทั่วไปเมื่อพูดถึงคำว่า ตลาด จะหมายถึงสถานที่หรือบริเวณหนึ่งๆ ที่ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบปะกันเพื่อซื้อขายสินค้าและบริการนั้นๆ

ในทางเศรษฐศาสตร์คำว่า “ตลาด” มิได้มีความหมายเพียงสถานที่ที่มีการซื้อขายสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายกว้างกว่านั้น โดยครอบคลุมถึงการตกลงซื้อขายใดๆ แม้ไม่มีสถานที่ก็ตาม เช่น การตกลงซื้อขายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ รวมทั้งยังหมายถึงสถานะของราคาสินค้าและตลาดว่ามีสภาพการณ์ใด เช่น สภาพการณ์ตลาดอย่างพาราเซตา เป็นต้น

ตลาดสินค้าและบริการในโลกยุคปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้ขอบเขตของตลาดกว้างขวางออกไปได้ทั่วโลก ผู้ซื้อ ผู้ขาย สามารถตกลงซื้อขายกันได้ในเวลารวดเร็วจากเดิมที่ตลาดค่อนข้างจำกัดอยู่ในอาณาเขตหนึ่งๆ ก็จะขยายออกไปเป็นระดับประเทศและระดับโลก นอกจากนี้ การมีการจัดมาตรฐานของสินค้าก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การซื้อขายสามารถตกลงกันได้ง่ายขึ้น โดยอาจไม่จำเป็นต้องเห็นสินค้าเลยก็ได้ ตลาดขยายตัวได้เร็วขึ้น เช่น สินค้าอุตสาหกรรมที่มีมาตรฐานทางอุตสาหกรรมที่ชัดเจน สินค้าเกษตรกรรมที่มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ เป็นเกรดต่างๆ เป็นต้น

ตลาดโดยทั่วไปอาจแบ่งออกได้เป็นประเภทต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ในการแบ่งจะต้องการใช้เกณฑ์ที่ได้ดังนี้

1. การแบ่งประเภทของตลาดตามชนิดของสินค้า ได้แก่

1) ตลาดสินค้าเกษตรกรรม หมายถึง ตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมทุกชนิด ทั้งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมรวมถึงสินค้าประเภทอาหาร ตลาดสินค้าเกษตรกรรมนี้บางครั้งเรียกกันว่าตลาดสินค้าขั้นปฐม

2) ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม หมายถึง ตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าอุตสาหกรรมทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการอุปโภคบริโภค สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค หรือสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้ในการผลิต เช่น เครื่องจักรกลต่างๆ

3) ตลาดบริการ หมายถึง ตลาดที่มีการซื้อขายบริการต่างๆ เช่น การขนส่ง การประกันภัย การเงินและการธนาคาร การท่องเที่ยว ตลาดบริการมีแนวโน้มที่จะก้าวหน้าตามความก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะโลกยุคสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์เช่นในปัจจุบัน

ลักษณะสำคัญของตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีผู้ขายเป็นจำนวนมาก ขายสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกันให้แก่ผู้ซื้อที่มีเป็นจำนวนมากในตลาด

2. การเข้าหรือออกจากตลาดของผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งทำได้โดยเสรี

3. ธุรกิจเดิมแม้ว่าจะดำเนินการในตลาดนี้มานานแล้ว ก็ไม่มีความได้เปรียบเหนือธุรกิจเพิ่งเข้ามาในตลาดในด้านต้นทุนหรืออื่นใด

4. สินค้ามีลักษณะเหมือนกันทุกประการในสายตาของผู้ซื้อ ดังนั้นไม่ว่าผู้ซื้อจะซื้อสินค้านี้จากผู้ขายรายใดก็ไม่รู้สึกว่าสินค้ามีความแตกต่างกัน

5. ผู้ซื้อและผู้ขายทราบถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับลักษณะของสินค้า ราคาต้นทุนการผลิตสินค้าและอื่นๆ อย่างสมบูรณ์

โดยผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดแข่งขันสมบูรณ์นี้ เป็นผู้ซื้อและผู้ขายรายเล็กรายน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนทั้งหมดในตลาด ดังนั้นจึงไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาสินค้าและบริการของตนแต่อย่างใด ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต้องเป็นผู้ยอมรับราคา (Price Taker) ที่เกิดจากกลไกตลาดของสินค้าและบริการนั้น

ในกรณีเช่นนี้ ผู้ผลิตรายเล็กรายน้อยที่เป็นผู้ยอมรับราคาแต่ละรายในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นโดยสมบูรณ์ (Perfectly Elastic Demand) หรือเส้นอุปสงค์จะมีลักษณะขนานกับแกนอน ไม่มีความชัน (Slope) เลย (ทั้งที่อุปสงค์ของทั้งตลาดมิได้มีความยืดหยุ่นโดยสมบูรณ์เช่นเดียวกับอุปสงค์ของผู้ผลิตแต่ละราย แต่จะมีค่าความยืดหยุ่นมากน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับว่าสินค้านั้นมีสินค้าอื่นๆ ที่สามารถทดแทนกันได้มากน้อยเพียงใด

2. การแบ่งประเภทของตลาดตามวัตถุประสงค์ของการใช้สินค้า ได้แก่

1) ตลาดสินค้าผู้บริโภค หมายถึง ตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าที่ผู้ซื้อซื้อไปเพื่อสนองความต้องการของตนโดยตรง สินค้าที่มีการซื้อขายอยู่ในตลาดนี้อาจเป็นสินค้าเกษตรกรรม สินค้าอุตสาหกรรม หรือการบริการก็ได้

2) ตลาดสินค้าผู้ผลิต หรือตลาดปัจจัยการผลิต หมายถึง ตลาดที่มีผู้ซื้อมิได้นำไปใช้โดยตรงแต่นำไปใช้ในการผลิตอีกต่อหนึ่ง ได้แก่ วัตถุดิบต่างๆ เช่น แร่ธาตุ น้ำมันดิบ พืชผักต่างๆ หรืออยู่ใน

รูปสินค้าสำเร็จรูป หรือกึ่งสำเร็จรูป เครื่องจักร เครื่องมือ และสินค้าที่นำไปใช้ในการผลิตสินค้าอื่นอีกชั้นหนึ่ง เช่น น้ำตาลใช้ทำขนม ผ่าฝืนใช้ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป แรงงานเพื่อการผลิต

3. การแบ่งประเภทของตลาดตามลักษณะการขายสินค้า ได้แก่

1) ตลาดขายส่ง หมายถึง ตลาดที่ผู้ขายสินค้ามิได้ติดต่อโดยตรงกับผู้บริโภคแต่เป็นการขายสินค้าให้กับผู้ซื้อ ซึ่งอาจเป็นพ่อค้าขายส่งในระดับที่รองลงไป โดยปกติการซื้อขายสินค้าจะทำการครวละมากๆ และราคาสินค้าที่ซื้อขายต่ำกว่าราคาในระดับขายปลีกอย่างมาก

2) ตลาดขายปลีก หมายถึง ตลาดซึ่งผู้ขายสินค้าขายสินค้าให้กับผู้บริโภคซื้อไปใช้เพื่อการบริโภคโดยตรง สินค้าที่ทำการซื้อขายแต่ละครั้งจะมีจำนวนเล็กน้อย

4. การแบ่งประเภทของตลาดตามลักษณะการแข่งขัน โดยแบ่งตลาดตามลักษณะการแข่งขันที่มีอยู่ภายในตลาดหนึ่งๆ ได้ โดยพิจารณาจากความมากน้อยของการแข่งขันในตลาด แบ่งได้เป็น 2 ตลาด ได้แก่

1) ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect Market) หมายถึง ตลาดที่มีการแข่งขันอย่างเต็มที่ในระหว่างผู้ขาย ทำให้ราคาสินค้าหรือปริมาณซื้อขายสินค้าในตลาดมิได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ขายฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่จะถูกกำหนดโดยกลไกของตลาดโดยรวม

2) ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) หมายถึง ตลาดซึ่งผู้ซื้อหรือผู้ขายจะมีอิทธิพลในการกำหนดราคาหรือปริมาณซื้อขายสินค้าในตลาดมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ความไม่สมบูรณ์ของตลาดนั้นว่ามีอยู่เท่าใด ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์นี้ยังแยกออก โดยพิจารณาจากจำนวนผู้ขายสินค้า ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ตลาด ได้แก่

2.1) ตลาดผูกขาดซึ่งมีผู้ขายในตลาดเพียงรายเดียว

2.2) ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดซึ่งมีผู้ขายในตลาดค่อนข้างมาก

2.3) ตลาดผู้ขายน้อยรายซึ่งมีผู้ขายในตลาดเพียงไม่กี่ราย

ลักษณะสำคัญของตลาดผูกขาด

ตลาดผูกขาดเป็นตลาดที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ

1) เป็นตลาดที่มีผู้ขายเพียงรายเดียวที่ผลิตสินค้านี้

การผูกขาดอาจเกิดขึ้นได้ด้วยสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

2) ไม่มีสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้โดยง่าย (No Close Substitute) โดยทั่วไปการเป็นผู้ผูกขาดจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อไม่มีผู้ผลิตสินค้าที่มีลักษณะใกล้เคียงกันที่จะสามารถทดแทนสินค้าของผู้ผูกขาดได้ง่าย จึงทำให้เขายังคงความเป็นผู้ผูกขาดในการผลิตสินค้าได้ ตัวอย่างเช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีการจดลิขสิทธิ์แล้ว

3) มีอุปสรรคต่อการเข้าประกอบธุรกิจในตลาดนี้ (Barrier to Entry) อาจเกิดจากอุปสรรคทางด้านกฎหมาย หรือเกิดจากอุปสรรคตามธรรมชาติที่ทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่ไม่สามารถเข้ามาดำเนินการในตลาดนี้ได้

- อุปสรรคทางด้านกฎหมาย ก่อให้เกิดการเป็นผู้ผูกขาด ตลาดซึ่งกฎหมายให้อำนาจในการผูกขาดให้ผลิตสินค้าและบริการนั้นๆ แต่เพียงผู้เดียว อาทิ การให้ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ใบอนุญาตในการผลิตสินค้าแก่ผู้ผลิตรายใดรายหนึ่ง

- อุปสรรคตามธรรมชาติ อุปสรรคที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติก่อให้เกิดการผูกขาดตามธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง การที่ในอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่งผู้ผลิตเพียงรายเดียวสามารถผลิตสินค้าสนองความต้องการของตลาดได้ทั้งหมดด้วยต้นทุนที่ถูกกว่าที่จะให้ผู้ผลิตหลายรายเข้ามาประกอบการผลิต ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมผลิตพลังงานไฟฟ้า ที่หากให้ผู้ผลิตเพียงรายเดียวผลิตจะมีต้นทุนต่ำกว่า เป็นการผลิตที่เกิดการประหยัดต่อขนาดราคาสินค้าจะต่ำลงด้วย รัฐจึงอาจให้สัมปทานผู้ผลิตรายหนึ่งๆ หรือทำการผลิตและจำหน่ายเองให้กับประชาชน เช่น สินค้าสาธารณสุขประเภทต่างๆ

1) มีจำนวนผู้ผลิตมาก ในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดก็คล้ายๆ กับในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ที่ในอุตสาหกรรม ประกอบไปด้วยผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนมาก การมีผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนมากนี้ ทำให้ผู้ผลิตแต่ละรายมีส่วนแบ่งตลาดไม่มากนัก ผลิตสินค้าเพียงสัดส่วนเล็กน้อยเมื่อเทียบกับผลผลิตทั้งหมดของอุตสาหกรรม ผู้ผลิตแต่ละรายจึงมีอำนาจทางการตลาดที่จะกำหนดราคาสินค้าของตนได้น้อยมาก ผู้ผลิตแต่ละรายอาจกำหนดราคาที่แตกต่างกันไปจากราคาเฉลี่ยของผู้ผลิตรายอื่นๆ ได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ผู้ผลิตแต่ละรายมีความเป็นอิสระต่อกัน เนื่องจากธุรกิจต่างๆ ในอุตสาหกรรมมีขนาดค่อนข้างเล็กเมื่อเทียบกับตลาดไม่มีผู้ผลิตรายใดที่จะขึ้นตลาดได้ ดังนั้นพฤติกรรมของผู้ผลิตรายหนึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ผลิตรายอื่นๆ และเนื่องจากมีผู้ผลิตเป็น

จำนวนมากในตลาดนี้ การรวมตัวกันเพื่อทำข้อตกลงกำหนดราคา หรือสิ่งอื่นใดให้เกิดผลต่อตลาดรวม ไม่สามารถทำได้

2) ผู้ผลิตแต่ละรายผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน สินค้าที่ผู้ผลิตแต่ละรายในตลาดนี้ผลิตออกมาจำหน่ายอาจมีลักษณะแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อยจากผู้ผลิตรายอื่นๆ แต่สามารถทดแทนกันได้กับสินค้าของผู้ผลิตรายอื่น แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์เสียทีเดียว โดยผู้บริโภคบางส่วนยังต้องการจะซื้อสินค้าของผู้ผลิตรายหนึ่ง แม้ว่าราคาจะอยู่ในระดับสูงกว่าราคาเฉลี่ยของผู้ผลิตรายอื่นๆ ก็ตาม ซึ่งเป็นความพอใจหรือรสนิยมของผู้บริโภคที่ชอบสินค้าตรา ยี่ห้อหนึ่งมากกว่าอีกยี่ห้อหนึ่ง

3) ผู้ผลิตมีการแข่งขันกันทั้งในด้านคุณภาพ ราคา และการตลาด

- ด้านคุณภาพของสินค้า ซึ่งหมายถึง ลักษณะทางกายภาพที่ทำให้สินค้านั้นแตกต่างจากสินค้าของกลุ่มแข่งขันอื่นๆ คุณภาพของสินค้านั้นรวมถึงรูปลักษณ์ของสินค้า ความน่าเชื่อถือ บริการที่ให้แก่ผู้ซื้อหลังการขาย ความสะดวกในการซื้อหาสินค้า เป็นต้น

- ด้านราคาสินค้า หากหน่วยธุรกิจผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงก็อาจกำหนดราคาได้สูงกว่าหน่วยธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพต่ำกว่า หรือสินค้าตรายี่ห้อที่เป็นที่นิยมของผู้บริโภคก็อาจกำหนดราคาได้สูงกว่า

- ด้านการตลาด มีการโฆษณาและออกแบบสินค้าให้มีลักษณะแตกต่างจากคู่แข่ง ให้ผู้บริโภคที่เป็นเป้าหมายของการขายสินค้าของคนเกิดความพึงพอใจ

4) การเข้าหรือออกจากตลาดของผู้ผลิตในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดมีการทำได้เสรี เช่นเดียวกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่อเขาขาดทุนมากไม่คุ้มค่าที่จะอยู่ในตลาดก็จะออกไป แต่หากผู้ผลิตในตลาดนี้มีกำไรเกินปกติก็จะมีผู้ผลิตรายใหม่ๆ เข้ามา แสวงหากำไรเกินปกตินี้

ลักษณะสำคัญของตลาดผู้ขายน้อยราย

ลักษณะสำคัญของผู้ขายน้อยราย คือ

1. มีผู้ผลิตเพียงไม่กี่รายที่ผลิตสินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดได้เกือบทั้งหมด

2. สินค้าที่ผู้ผลิตในตลาดนี้ผลิตออกจำหน่ายของแต่ละรายอาจมีลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้แต่ก็สามารถทดแทนกันได้

3. มีอุปสรรคในการเข้าหรือออกจากตลาดนี้ เพราะมีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด คล้ายๆ กับตลาดผูกขาด เช่น อุปสรรคตามธรรมชาติ เพราะเป็นการผลิตที่ต้องมีขนาดใหญ่จึงเกิดการประหยัดต่อขนาดหรือมีต้นทุนต่ำ อุปสรรคทางกฎหมาย จากการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นต้น

โครงสร้างตลาดที่กล่าวมานี้สำหรับสินค้าและบริการชนิดหนึ่งๆ จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งๆ มิได้คงที่ตายตัว แต่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ตามระบบเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมี

สินค้าและบริการใหม่ๆ เกิดขึ้น และสินค้าบริการชนิดเดิมๆ ก็มีการหายไปจากตลาดด้วย มีหน่วยธุรกิจใหม่เกิดขึ้น หน่วยธุรกิจเก่าบางหน่วยที่ไม่สามารถแข่งขันได้ก็ต้องออกไปจากตลาด โดยทั่วไปแล้ว เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นแล้วนำมาประยุกต์ผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ เกิดขึ้น ในระยะนี้ตลาดสินค้านี้จะเป็นตลาดผูกขาด (monopoly) มีอำนาจในการกำหนดราคาและปริมาณสินค้ามากที่สุด แต่เมื่อเวลาผ่านไป เมื่อมีผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาในตลาด โครงสร้างตลาดเดิมที่เคยผูกขาดอยู่กับผู้ผลิต 1-2 ราย ก็จะเปลี่ยนแปลงไป เช่น ตลาดผู้ขายน้อยราย และหากผู้บริโภคมีความต้องการสินค้านี้มากขึ้น ก็ยิ่งจะทำให้มีผู้ผลิตรายใหม่ๆ เข้ามาในตลาดมากขึ้น ซึ่งมีผู้ผลิตเข้ามาในตลาดมากขึ้นเพียงใด การแข่งขันในตลาดก็ยิ่งมากขึ้น แต่โดยที่ผู้ผลิตแต่ละรายก็จะมีตรรกะหรือของตนเองที่มีลักษณะแตกต่างกันไปบ้าง การแข่งขันในตลาดจึงอาจมีจำกัดไปบ้าง โครงสร้างตลาดก็จะเปลี่ยนไปเป็นตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

แต่หากมีการแข่งขันสูงมากจนผู้ผลิตแต่ละรายเป็นเพียงรายเล็กรายน้อย เมื่อเทียบกับสัดส่วนการขายในตลาดทั้งหมด ผู้ผลิตแต่ละรายไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาแล้ว ตลาดนี้ก็จะกลายเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (แม้ว่าในโลกแห่งความเป็นจริง ตลาดประเภทนี้อาจพบได้ยาก)

ที่จริงแล้ว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดมิได้หยุดอยู่ที่การเป็นตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดหรือตลาดแข่งขันสมบูรณ์ แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ก็เปลี่ยนแปลงไปอีกกลับเป็นตลาดผูกขาดได้อีกครั้งหนึ่ง เช่น เมื่อธุรกิจรายใหญ่กว่ามีทุนมากกว่า เข้ามาซื้อกิจการของหน่วยผลิตรายเล็กรายน้อย โครงสร้างตลาดก็จะกลับไปเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย และแม้กระทั่งอาจกลับไปเป็นผู้ผูกขาดในตลาดได้

การศึกษาและทำความเข้าใจถึงตลาดประเภทต่างๆ จะทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมผู้ขายในโครงสร้างตลาดประเภทต่างๆ ในการกำหนดราคาและปริมาณสินค้า โดยในตลาดผูกขาดราคาจะค่อนข้างสูงในขณะที่ปริมาณขายมีน้อยแต่ในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด ราคาจะค่อนข้างต่ำกว่า ในขณะที่ปริมาณขายมีมากกว่า เป็นต้น

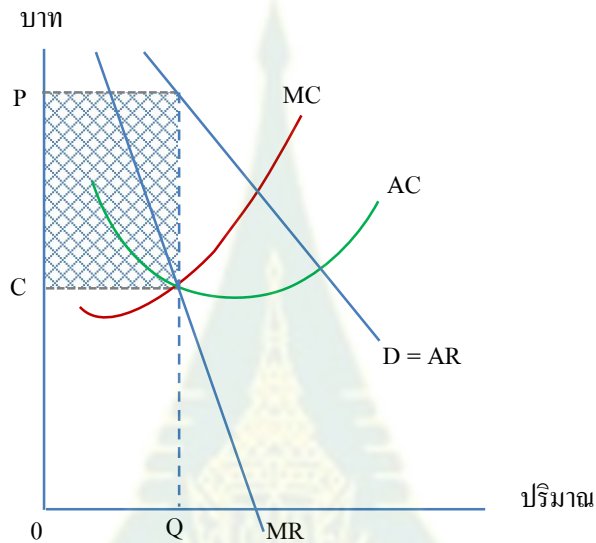
3) การกำหนดราคาและปริมาณการผลิตของผู้ผูกขาด

1. ราคาและปริมาณการผลิตของผู้ผูกขาดในระยะสั้น

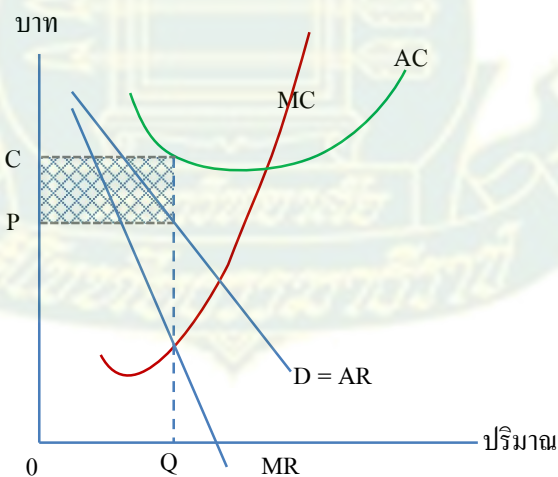
เป้าหมายในการผลิตของผู้ผูกขาดก็เช่นเดียวกับผู้ผลิตในโครงสร้างตลาดต่างๆ ที่ต้องการกำไรสูงสุดเช่นเดียวกับจุดผลิตที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุดของผู้ผลิตในตลาดใดๆ ก็ตาม คือจุดการผลิตที่ทำให้รายรับส่วนเพิ่มเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่ม ($MR = MC$) ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ในกรณีของผู้ผูกขาด ราคาสินค้าที่เขายขายจะมีใช้ราคาคงที่ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ แต่จะเป็นราคาที่เปลี่ยนแปลงได้ ในกรณีนี้จะทำให้รายรับส่วนเพิ่มมีค่าน้อยกว่ารายรับเฉลี่ยและราคา (ซึ่งแตกต่างจากตลาดแข่งขันสมบูรณ์ที่ราคาคงที่ทำให้รายรับส่วนเพิ่มเท่ากับรายรับเฉลี่ยเท่ากับราคาสินค้า)

กรณีที่เส้นอุปสงค์หรือเส้นราคาหรือเส้นรายรับเฉลี่ยจะเป็นเส้นที่มีความลาดชันลดลงหรือมีค่าเป็นลบ หมายถึงว่า หากผู้ผูกขาดต้องการขายสินค้าเพิ่มขึ้นเขาต้องลดราคาลง

การอธิบายการกำหนดราคาและปริมาณการผลิตของผู้ผูกขาด หรือดุลยภาพในการผลิตสามารถอธิบายได้จากกราฟที่ 2.2 ดังนี้

(ก) ดุลยภาพของผู้ผูกขาด : กรณีกำไรเกินปกติ

(ข) ดุลยภาพของผู้ผูกขาด : กรณีขาดทุน

ภาพที่ 2.6 แสดงดุลยภาพของผู้ผูกขาด

จากภาพที่ 6.5 (ก) ผู้ผูกขาดผลิต ณ จุดที่เหมาะสมที่สุด ($MC = MR$) โดยผลิตที่ปริมาณ Q_Q ราคาขายเป็นไปตามอุปสงค์ ณ ระดับปริมาณการผลิตนั้น คือ ราคาอยู่ Q_F หรือ O_P ณ ราคาที่ผู้ผูกขาดได้กำไรเกินปกติรวมทั้งหมดเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $CPFE$ ในระยะสั้นผู้ผูกขาดอาจมีได้กำไรเกินปกติเสมอไป อาจเกิดการขาดทุนได้เนื่องจากการลงทุนในเรื่องต้นทุนคงที่ค่อนข้างมากทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยค่อนข้างสูงในระยะแรก หรือการบริหารจัดการผลิตต่างๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และทำให้ผู้ผลิตซึ่งเป็นผู้ผูกขาดเกิดการขาดทุนได้ ดังภาพที่ 6.5 (ข) หากผู้ผลิตมีโครงสร้างต้นทุนสูงในระยะสั้น เส้นต้นทุนเฉลี่ยจะอยู่สูงกว่าเส้นอุปสงค์หรือเส้นรายรับเฉลี่ย เกิดการขาดทุนในภาพที่ 6.5 (ข) ผู้ผูกขาดผลิต (ณ จุดที่เหมาะสมที่สุด : $MC = MR$) ที่ปริมาณ Q_Q ราคาขายอยู่ที่ Q_A หรือ O_P ตามอุปสงค์ ณ ระดับการผลิต Q_Q ขาดทุนทั้งหมดรวมเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $ABCP$

2. ราคาและปริมาณการผลิตของผู้ผูกขาดในระยะยาว

ในระยะสั้นผู้ผลิตที่เป็นผู้ผูกขาดมีโอกาสทั้งได้กำไรเกินปกติ กำไรปกติ หรือขาดทุนได้ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นกับระดับความต้องการซื้อของผู้บริโภคหรืออุปสงค์ และโครงสร้างต้นทุนของผู้ผูกขาด ในกรณีที่เกิดการขาดทุน ผู้ผูกขาดก็จะพิจารณาว่าการขาดทุนนั้นมากกว่าต้นทุนคงที่ที่ได้ลงทุนไปแล้วหรือไม่ เช่นเดียวกับผู้ผลิตในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

โดยทั่วไปแล้วผู้ผูกขาดแม้จะประสบการขาดทุน อันอาจเกิดจากการลงทุนคงที่จำนวนมากในระยะสั้น หรือการบริหารจัดการในระยะแรกที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ แต่เมื่อเวลาผ่านไปผู้ผูกขาดก็มีโอกาสปรับตัว ทำให้ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยลดลงจนมีโอกาสทำกำไรเกินปกติได้ในระยะยาว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า หากผู้ผูกขาดสามารถอยู่ในกิจการใดในระยะยาวแล้ว เขาจะได้กำไรเกินปกติเสมอ หากเขาสามารถรักษาความเป็นผู้ผูกขาดไว้ได้ กล่าวคือสามารถกีดกันมิให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้ามา

นอกจากนี้ผู้ผูกขาดสามารถกำหนดราคาสินค้าของเขาให้แตกต่างกันเพื่อเพิ่มโอกาสทำกำไรของเขาได้ ที่รู้จักกันว่าการกำหนดราคาแบบแบ่งแยกตลาด (price discrimination) ซึ่งมี 3 ประเภท

1) การกำหนดราคาแบบแบ่งแยกตลาดประเภทที่ 1 (First-degree price discrimination) หรือการกำหนดราคาแบบแบ่งแยกตลาดโดยสมบูรณ์ เป็นการกำหนดราคาสินค้าให้แตกต่างกันสำหรับผู้บริโภคแต่ละรายตามลักษณะอุปสงค์ของผู้บริโภคที่มีแตกต่างกัน โดยจะตั้งราคาสูงสุดตามความเต็มใจที่จะขายของผู้บริโภคแต่ละราย ซึ่งในทางปฏิบัติอาจเป็นไปได้ค่อนข้างยาก ตัวอย่างที่ใกล้เคียง เช่น การเรียกเก็บค่าบริการว่าตามอรรถคดีต่างๆ ของทนายความ

2) การกำหนดราคาแบบแบ่งแยกตลาดประเภทที่ 2 (Second-degree price discrimination) เป็นการตั้งราคาให้แตกต่างกันตามปริมาณหรือจำนวนที่ขาย เช่น ซื้อสินค้า 1 ชิ้น ราคาชิ้นละ 15 บาท แต่ถ้าซื้อ 10 ชิ้น ราคารวม 100 บาท หรือเฉลี่ยราคาชิ้นละ 10 บาท หรือซื้อ

สินค้าขึ้นแรกราคาเดิมตามที่ระบุไว้หน้ากล่องสินค้าคือ 100 บาท แต่ถ้าซื้อสินค้าขึ้นที่ 2-5 ลดราคาร้อยละ 10 ซื้อขึ้นที่ 6-10 ลดราคาร้อยละ 15 เป็นต้น

3) การกำหนดราคาแบบแบ่งแยกตลาดประเภทที่ 3 (Third-degree price discrimination) เป็นการตั้งราคาให้แตกต่างกันสำหรับกลุ่มลูกค้าที่แตกต่างกัน โดยอาจแบ่งตามอายุ ช่วงเวลาซื้อ รายได้ เป็นต้น โดยแต่ละตลาดจะมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ที่แตกต่างกัน โดยผู้ขายจะกำหนดราคาซื้อที่สูงกว่าสำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่อุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำและกำหนดที่ต่ำลงสำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง ตัวอย่างเช่น ราคาตัวเครื่องบินต้นทุนต่ำ การกำหนดราคาขายจะใช้ช่วงเวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ โดยหากจองซื้อก่อนเวลาบินเป็นเวลานานจะมีราคาถูกกว่าการจองซื้อในช่วงเวลาก่อนบินไม่นานนัก โดยที่ช่วงเวลานั้นผู้บริโภคมีอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นสูงกว่า ในขณะที่เวลาก่อนบินไม่นานนักอุปสงค์จะมีความยืดหยุ่นต่ำกว่า

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์

ความหมายของพื้นที่คุ้มครอง

สหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) ได้ให้คำจำกัดความของพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์ (protected areas) ในลักษณะรวมว่า “เป็นพื้นที่บกและ/หรือพื้นที่ทางทะเลที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะเพื่อการคุ้มครองและบำรุงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรทางวัฒนธรรม พร้อมมีระบบการจัดการที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือวิธีการอื่นใดที่มีประสิทธิภาพ” (IUCN, 1994. Guidelines for Protected Area Management Categories.)

มาตรา 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้ให้ความหมายของ พื้นที่คุ้มครองว่า หมายถึง “พื้นที่ซึ่งได้รับการกำหนดขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ซึ่งถูกระบุให้หรือวางระเบียบให้และจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์พิเศษเฉพาะการอนุรักษ์” (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2544. อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ)

แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่อนุรักษ์

แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง คือ “การอนุรักษ์ (Conservation)” หมายถึง การดูแลรักษาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างฉลาด เป็นการผสมผสานแนวความคิดสมัยโบราณจากสองแหล่งข้างต้นเข้าด้วยกัน ซึ่งจะต้องมีการวางแผนจัดการทรัพยากรบนพื้นฐานจากการสำรวจที่แม่นยำและมีการวางมาตรการปกป้องกันเพื่อให้แน่ใจได้ว่าทรัพยากรจะไม่ถูกใช้ให้หมดสิ้นไป

เป็นที่ยอมรับกันว่าพื้นที่คุ้มครองที่มีการวางแผนและการจัดการอย่างเหมาะสมได้ให้ประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่สังคม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชนบท และสนับสนุนความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในเมือง การจัดตั้งและการจัดการพื้นที่คุ้มครองเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งที่ทรัพยากรธรรมชาติของโลกจะได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อสนองความต้องการทางวัตถุและทางวัฒนธรรมของมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program – UNEP) ได้ร่วมกันจัดทำ “ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์โลก” (World Conservation Strategy – WCS) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิต ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาไว้ดังนี้

- การบำรุงรักษากระบวนการนิเวศวิทยาและระบบเกื้อหนุนชีวิตซึ่งความอยู่รอดและการพัฒนาของมนุษยชาติต้องพึ่งพา
- การสงวนรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรมซึ่งพึ่งพาโครงการเพาะพันธุ์ที่จำเป็นสำหรับการคุ้มครองและการปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์เลี้ยง พร้อมกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์นวัตกรรมทางวิชาการ และความมั่นคงของอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรมีชีวิต

-การทำให้มั่นใจว่าการใช้ประโยชน์ชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์(species)และระบบนิเวศของมนุษย์ซึ่งเกี่ยวพันประชาชนนับล้านในชนบทพร้อมกับอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเป็นไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะบรรลุผลสำเร็จได้ ถ้ารัฐบาล ภาคอุตสาหกรรม และสาธารณชน สนับสนุนยุทธศาสตร์การคุ้มครองชนิดพันธุ์และระบบนิเวศภายในโครงการพัฒนาทั้งหมด โดยทั่วไป การบำรุงรักษาชนิดพันธุ์และระบบนิเวศต้องการให้การใช้ทรัพยากรมีชีวิตภายในสิ่งแวดล้อมที่แข็งแรง ต้องกระทำบนหลักความยั่งยืน (sustainable basis) ในระหว่างการปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การอนุรักษ์โลกที่เจาะจงมากขึ้นอื่นๆ ต้องจัดตั้งเครือข่ายพื้นที่คุ้มครองธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศไว้ในสภาพแวดล้อมดั้งเดิม

พื้นที่ธรรมชาติที่ได้รับการคุ้มครองมีความจำเป็นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตของประเทศ เพราะทำให้แน่ใจได้ว่า

- ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของภูมิภาคธรรมชาติสำคัญได้รับการรักษาไว้ตลอดไป
- ความหลากหลายทางชีวภาพและทางกายภาพได้รับการบำรุงรักษา
- วัตถุประสงค์ดั้งเดิมได้รับการเก็บรักษา

พื้นที่คุ้มครองเกี่ยวพันการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดย

- การบำรุงรักษาเสถียรภาพด้านสิ่งแวดล้อมของภูมิภาคโดยรอบ ซึ่งเป็นการลดความรุนแรงของอุทกภัยและความแห้งแล้ง คุ้มครองดินจากการพังทลาย และจำกัดความรุนแรงของภูมิภาคท้องถิ่น

- การบำรุงรักษาความสามารถเชิงการผลิตของระบบนิเวศ เช่น การทำให้แน่ใจว่าจะมีน้ำและผลิตผลจากพืชและสัตว์ให้ใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

- การให้โอกาสด้านการวิจัยและการติดตามชนิดพันธุ์ดั้งเดิมและระบบนิเวศและความสัมพันธ์ระหว่างชนิดพันธุ์ดั้งเดิมและระบบนิเวศกับการพัฒนาของมนุษยชาติ

- การให้โอกาสด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แก่ประชาชนและผู้กำหนดการ

- การให้โอกาสด้านการพัฒนาชนบทอย่างครบถ้วนและการใช้ประโยชน์พื้นที่รกร้างอย่างเหมาะสม

- เป็นพื้นฐานสำหรับนันทนาการและการท่องเที่ยว

2.1.4 แนวคิดการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของต่างประเทศ

คณะกรรมการการปกครอง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2542 ได้ทบทวนแนวคิดการคุ้มครองในเชิงนโยบายของพื้นที่ที่เหมาะสมทางการเกษตรในบางประเทศไว้ดังนี้

1) สาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี ค.ศ. 1997 มาตรการในการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างยิ่งยอน ประกอบด้วย การเปิดกว้างสำหรับการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม ความรับผิดชอบของผู้นำท้องถิ่นต่อการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ การเพิ่มการลงทุนในพื้นที่เพาะปลูก การสร้างคู่มือการทำงานชลประทาน ความเข้มแข็งของประสิทธิภาพพื้นที่เกษตรกรรมที่จะต่อต้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปรับปรุงแก้ไขคุณภาพของพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตที่ได้ต่อหน่วยพื้นที่ ความมีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการจัดการพื้นที่ และการเฝ้าสังเกตการณ์การขับเคลื่อนของพื้นที่ การจัดการพื้นที่เกษตรกรรม สุดท้ายในการพัฒนาทรัพยากรพื้นที่เกษตรกรรมที่สงวนไว้

2) สหรัฐอเมริกา การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกามีหลายวิธีการและมาตรการในการดำเนินการโดยภาครัฐและภาคเอกชน สรุปได้ดังนี้

(1) มาตรการของภาครัฐของสหรัฐอเมริกา

- เขตพื้นที่การเกษตรของสหรัฐได้กำหนดมาตรการ (Agricultural Districts) เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรมิให้ถูกร้อยรียนจากกลืนและเสียงที่เกิดจากการเกษตร การช่วยเหลือด้านภาษีทรัพย์สินและผลประโยชน์อื่นๆ หากเกษตรกรตกลงที่จะรักษาพื้นที่การเกษตรไว้ระยะหนึ่งตั้งแต่ 5-20 ปี ทั้งนี้ดำเนินการโดยรัฐหรือได้รับการร้องขอจากเจ้าของที่ดินให้ดำเนินการ นอกจากนี้ยังอาจได้รับการช่วยเหลือในด้านอื่นๆ อีก เช่น การลงทุนร่วมกับรัฐและเจ้าของที่ดินเพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ดินและน้ำ การยกเว้นภาษีมรดก การตลาด เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อพัฒนาการเกษตร และป้องกันการสังเวยฟาร์มจากหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ

- ใช้ภาษีทรัพย์สิน เพื่อปรับทรัพย์สินให้สะท้อนถึงมูลค่าที่ดินดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐเพื่อเป็นการลดความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจะช่วยให้รักษาพื้นที่เกษตรไว้ได้ โดยที่เกษตรกรยังสามารถทำการเกษตรต่อไปได้ ไม่ขายที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่น

- สิทธิในการทำฟาร์ม (Right to Farm) เพื่อป้องกันไม่ให้เกษตรกรถูกฟ้องร้องเรื่องกลืนและเสียงที่เกิดจากการเกษตรซึ่งเกิดขึ้นเมื่อชุมชนขยายตัวเข้าไปสู่พื้นที่การเกษตรเดิม กฎหมายสิทธิในการทำฟาร์มจะปกป้องเกษตรกรมิให้มีการร้องเรียนจากเสียงดังของเครื่องมือการเกษตรและกลิ่นจากมูลสัตว์ก็จะสามารถรักษาพื้นที่การเกษตรไว้ได้ใน 50 มลรัฐของประเทศมีกฎหมายฉบับนี้ทั้งหมดซึ่งจะมีลักษณะและขอบเขตของการคุ้มครองแตกต่างกันบ้างในแต่ละรัฐ

- การซื้อสิทธิในการพัฒนา (Purchase of Development Right: PDR or Purchase of Agricultural Conservation Easements: PACE) เพื่อช่วยชุมชนสามารถรักษาพื้นที่เกษตรไว้ได้และป้องกันการเปลี่ยนสภาพไปใช้นอกการเกษตร โดยชดเชยเจ้าของที่ดินด้วยผลประโยชน์ที่ควรจะได้จากการพัฒนาที่ดินของตนการซื้อสิทธิของการพัฒนาจะช่วยให้เศรษฐกิจของฟาร์มดีขึ้นเพราะเกษตรกรได้รับเงินสดมาพัฒนาแทนการกู้ยืม

- การโอนสิทธิในการพัฒนา (Transfer of Development: TDR) เพื่อชะลอการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมให้ช้าลง โดยเจ้าของที่ดินได้รับผลตอบแทน โดยรัฐกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ (พื้นที่ส่ง) และพื้นที่พัฒนา (พื้นที่รับ) เจ้าของที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ สามารถขายสิทธิในการพัฒนาให้แก่เจ้าของที่ดินในพื้นที่พัฒนาได้ และรัฐอนุญาตให้พื้นที่รับสามารถใช้ที่ดินได้หนาแน่นขึ้นและเมื่อเจ้าของที่ดินในพื้นที่พัฒนาได้รับอนุญาตให้พื้นที่รับสามารถใช้ที่ดินหนาแน่นขึ้นและเมื่อเจ้าของที่ดินในพื้นที่ส่งขายสิทธิในการพัฒนาไปแล้วที่ดินส่วนนี้จะต้องตกอยู่ในภาระจำยอมแห่งการอนุรักษ์ ซึ่งสามารถคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมไว้ได้โดยที่เจ้าของพื้นที่ได้รับผลตอบแทน

- การกำหนดเขตเกษตรกรรม (Agriculture Zoning) เพื่อกำหนดเขตการใช้ที่ดินในระดับท้องถิ่น โดยหน่วยงานของรัฐระดับท้องถิ่นกำหนดเขตการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ออกระเบียบกำหนดความหนาแน่นของอาคารที่มีใช้เพื่อการเกษตรและการใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดเขตเกษตรกรรมอย่างชัดเจนและจะส่งผลให้มีการทำการเกษตรในพื้นที่นั้น ซึ่งสามารถป้องกันการบุกรุกที่ดินที่เหมาะสมต่อการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามหากมีการปรับปรุงการใช้ที่ดินอาจจะมีโอกาสเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินได้

- จำกัดการพัฒนา (Limited Development) เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ดินให้มากที่สุดเอาไว้เพื่อการเกษตร ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เจ้าของที่ดินจะจัดทำแผนที่ใดควรเก็บรักษาไว้พื้นที่ส่วนใดควรพัฒนาอย่างไรให้กระทบกับพื้นที่เกษตรและทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด ส่วนพื้นที่ที่เหลือจะต้องใช้วิธีซื้อสิทธิในการพัฒนาเพื่อป้องกันการขยายตัวของอาคารและสิ่งก่อสร้างในอาคาร วิธีนี้ต้องอาศัยการกำหนดเขตที่มีความยืดหยุ่นจากหน่วยงานท้องถิ่นของรัฐซึ่งสามารถสร้างชุมชนและรักษาพื้นที่เกษตรไว้ได้ในบริเวณเดียวกัน

(2) มาตรการของภาคเอกชนของสหรัฐอเมริกา

- ภาระจำยอมเพื่อการอนุรักษ์ (Conservation Easement) เพื่อรักษาและป้องกันมิให้ที่ดินที่เหมาะสมต่อการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปในระยะยาวหรือรักษาไว้เป็นการถาวร ในขณะเดียวกันก็คงสภาพการถือครองไว้อย่างเดิม เพื่อเป็นการจำกัดหรือห้ามการสร้างอาคารในพื้นที่เกษตร ตลอดจนมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ โดยเจ้าของที่ดินบริจาคหรือขายที่ดินโดยสมัครใจ หรือขายภาระจำยอมให้แก่องค์กรอนุรักษ์หรือหน่วยงานราชการ ซึ่งเจ้าของที่ดินเต็มใจรับภาระจำยอมในการอนุรักษ์จะได้รับการลดหย่อนภาษีรายได้ทั้งภาษีที่ดินและภาษีทรัพย์สิน

- การเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ เพื่อถ่ายทอดความรู้และกระตุ้นเจ้าของที่ดินซึ่งสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมให้มีการพัฒนาที่ดินของตนเองหรือกระตุ้นให้สนใจต่อสิ่งแวดล้อมโดยการจัดการที่ดินที่ถูกต้อง ซึ่งองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอนุรักษ์ดินและน้ำของรัฐจัดทำโครงการและได้รับการคัดเลือกจากองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอนุรักษ์ดินและน้ำของรัฐแล้วก็จะได้รับประกาศนียบัตรเพื่อเป็นเกียรติ

- การขายที่ดินราคาต่ำกว่าราคาประเมิน (Bargain Sale) เพื่อลดรายจ่ายภาษีรายได้ในการขายที่ดินของเกษตรกรที่ขายให้แก่ผู้ซื้อที่ต้องการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมเจ้าของที่ดินที่เต็มใจขายโดยความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอนุรักษ์ที่ไม่แสวงหาผลกำไรในราคาที่ต่ำกว่าราคาประเมินเพื่อลดจำนวนภาษีที่ต้องจ่ายให้กับรัฐ โดยที่องค์กรอนุรักษ์หรือหน่วยงานของรัฐอาจเก็บที่ดินนั้นไว้เองหรือขายต่อไปยังผู้อื่นแต่ผู้ซื้อต้องตกลงรับภาระจ่ายออมในการเก็บพื้นที่นั้นไว้เพื่อการเกษตร (Conservation Easement)
- การยกที่ดินให้เมื่อถึงแก่กรรม (Gifts of Land by Bequest: will) เพื่อรักษาที่ดินเพื่อการเกษตรไว้เมื่อเจ้าของที่ดินถึงแก่กรรมโดยการบริจาคให้แก่องค์กรอนุรักษ์ที่ไม่แสวงหาผลกำไร เจ้าของที่ดินร่วมกับที่ปรึกษาด้านกฎหมายจัดทำพินัยกรรมหรือเอกสารแนบท้ายพินัยกรรม โดยเจ้าของที่ดินที่ทำพินัยกรรมยกให้กับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอนุรักษ์ได้รับการลดหย่อนภาษีทรัพย์สิน
- ทรัพย์สินที่สำรองไว้ในขณะมีชีวิต (Reserved Life Estate) เพื่อกำหนดให้เจ้าของที่ดินโอนทรัพย์สินตามลำดับให้แก่องค์กรอนุรักษ์หลังถึงแก่กรรม เจ้าของที่ดินตกลงด้วยความสมัครใจที่จะคืนโฉนดให้แก่องค์กรอนุรักษ์ โดยยังเป็นเจ้าของและรับผิดชอบทรัพย์สินนั้นขณะยังมีชีวิตอยู่ โดยเจ้าของที่ดินในขณะยังมีชีวิตอยู่ได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้รวมทั้งลดหย่อนภาษีทรัพย์สิน รัฐได้ประโยชน์อื่นๆ หากเกษตรกรตกลงที่จะรักษาพื้นที่การเกษตรไว้และองค์กรอนุรักษ์มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น

2.1.5 แนวคิดด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ (scenario analysis)

การวิเคราะห์สถานการณ์ (scenario analysis) เป็นการมองภาพของเหตุการณ์ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้โดยภาพสถานการณ์จะถูกกำหนดขึ้นเป็นสามสถานะภาพ ได้แก่ สถานการณ์ร้าย สถานการณ์ปกติ และเหตุการณ์ดี การวิเคราะห์เหตุการณ์กรณีที่ดีที่สุด (best case) และเหตุการณ์กรณีที่เลวร้ายที่สุด (worst case) เป็นการวิเคราะห์ที่น่าเอาตัวแปรทั้งหมดทั้งภายในภายนอกที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อโครงการมาวิเคราะห์คล้ายการวิเคราะห์ SWOT ที่ได้ใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนขององค์กรมานาน แต่ยังมีจุดอ่อนที่สำคัญคือเป็นการมองภาพในปัจจุบัน ไม่ได้มองภาพที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งภายในภายนอกของการวิเคราะห์สถานการณ์คล้ายกับการวิเคราะห์ SWOT แต่ไม่จำเป็นต้องบอกว่าประเด็นใดเป็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภาวะคุกคาม แค่บอกว่าปัจจัยใดที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพลังขับเคลื่อน (Change Factors หรือ Driving Forces) และจากปัจจัยเหล่านี้ ทำให้สามารถวาดภาพสถานการณ์ในอนาคตที่มีความเป็นไปได้ทั้งในทางที่ดี (Possible Best) และในทางที่ไม่ดี (Possible Worst)

กระบวนการหลักๆ ในการวิเคราะห์สถานการณ์อาจแบ่งออกได้เป็นดังนี้

1) กำหนดปัญหาหรือกำหนดขอบเขตของสถานการณ์ว่าจะครอบคลุมพื้นที่ใด กว้างขวางเพียงใด จะมองอนาคตไกลเพียงใด หรือจะพิจารณาเฉพาะประเด็นใด การกำหนดขอบเขตที่แคบมากทำให้สามารถลงลึกในการวิเคราะห์ประเด็นได้ แต่ก็อาจทำให้ครอบคลุมไม่ทั่วถึง หากกำหนดขอบเขตกว้างไป ก็จะทำให้ไม่สามารถลงลึกได้ ดังนั้นผู้วิเคราะห์จึงควรกำหนดขอบเขตที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของโครงการและทรัพยากรที่มีอยู่

2) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งมีการรวบรวมข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในลักษณะของการสนทนากลุ่มย่อยที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมไม่มากเกินไปนัก เช่น 20-30 คน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมแต่ละท่านได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง

3) ระบุแนวโน้มปัจจัยที่สำคัญที่เป็นพลังผลักดัน (driving forces) ที่เกิดขึ้นค่อนข้างแน่นอน ทั้งในระดับมหภาค (macro) และระดับจุลภาค (micro) อาทิ

- ปัจจัยด้านนโยบายของประเทศและพื้นที่เงื่อนไขทางกฎหมายที่ส่งเสริม/จำกัดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่

- เงื่อนไขทางเศรษฐกิจทั้งในภาพรวมของประเทศและในพื้นที่

- รูปแบบทางประชากรศาสตร์ เช่น อายุ ครอบครัวและโครงสร้าง หรือแนวโน้มกำลังคน การเคลื่อนย้ายถิ่น

- ปัจจัยทางสังคมและวิถีชีวิต เช่น การให้คุณค่าความต้องการ พฤติกรรม ระดับการศึกษา กลุ่มพิเศษทางสังคม (กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม)

- ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบนิเวศน์ ผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม นโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- ปัจจัยทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ โครงข่ายพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อ

- เงื่อนไขระหว่างประเทศ เช่น การเปิดเสรีการค้า การรวมกลุ่มเศรษฐกิจ

4) การระบุความไม่แน่นอน ซึ่งเป็นปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่ไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตหรือไม่ อาจเป็นปัจจัยบวกหรือลบก็ได้

5) การบรรยายสถานการณ์โดยการกำหนดประเด็นหลักของโครงเรื่องของสถานการณ์แต่ละภาพที่ได้มาจากแนวโน้มและความไม่แน่นอนเพื่อนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ต่อไป

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 กิตติ มั่นกัตถุญญ (2555) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า

1. กิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน ระดับอำเภอ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่

เหมาะสม (GAP) เกษตรกรสามารถนำเนื้อหาทางวิชาการที่ได้รับการอบรมจากวิทยากร นำเสนอโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าใจง่าย ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้โดยการผสมผสานกับการปลูกทุเรียนแบบดั้งเดิม การอบรมจึงมีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูการทำสวนทุเรียนของเกษตรกร ส่งผลให้กระบวนการผลิตทุเรียน มีคุณภาพดี ตรงต่อความต้องการผู้บริโภค

2. กิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนระดับจังหวัด จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วย กับกิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างแกนนำและกับเกษตรกรด้วยกันเอง ช่วยให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น สามารถเข้าใจเนื้อหาทางวิชาการ การปฏิบัติและนำไปปรับใช้ กับการบริหารจัดการสวนทุเรียน ระยะเวลา 1 วัน มีความเหมาะสม เกษตรกรเห็นด้วยกับการอบรมซึ่งจะส่งผลดีต่อตัวเกษตรกรเองและส่งผลดีในภาพรวมของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นวัตกรรม แพงเรือน (2547 : 47) กล่าวไว้ว่า การถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ จำนวน 1 ครั้ง นับว่าเหมาะสมดีช่วยเสริมสร้างความรู้ด้วยการฝึกอบรมและศึกษาดูงานก่อนดำเนินการผลิตเป็นสิ่งจำเป็นและการเข้าร่วมโครงการฯ ช่วยให้มีความรู้ทักษะการผลิต

3. กิจกรรมเร่งการเจริญเติบโตของสวนทุเรียนในสวนเก่าและสวนใหม่ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมเร่งการเจริญเติบโตของต้นทุเรียน โดยการแจกปุ๋ยอินทรีย์ให้กับเกษตรกรเพื่อบำรุงต้นทุเรียนให้เจริญเติบโต ช่วยทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดีตรงต่อความต้องการของตลาดเป็นกิจกรรมที่ดีเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการลดต้นทุนการผลิต

4. กิจกรรมส่งเสริมการปลูกทุเรียนเสริมในสวนเก่าและสวนใหม่ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับการปลูกทุเรียนเสริมในสวนเก่าและสวนใหม่ อบรมสนับสนุนกิ่งพันธุ์ทุเรียนนั้นเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรลดต้นทุนการผลิตส่งผลให้สวนทุเรียนของเกษตรกรมีหลากหลายสายพันธุ์ ปลูกเต็มพื้นที่ 25 ต้น ต่อ 1 ไร่ ช่วยในการอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนและเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า กิ่งพันธุ์ที่ได้รับตรงกับความต้องการของเกษตรกร ปราศจาก โรค แมลง ไม่ฉีก ไม่หัก

5. กิจกรรมส่งเสริมการตลาดทุเรียนนนท์ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมส่งเสริมการตลาดทุเรียนนนท์ ช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของจังหวัดนนทบุรี ส่งผลให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและมีสถานที่จำหน่ายผลผลิตทุเรียนให้กับผู้บริโภคโดยตรง เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของทุเรียนตัดปัญหาพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตทุเรียนในราคาที่สูงขึ้นรายได้เพิ่มขึ้นมีอาชีพ ส่งผลให้เกษตรกรมีกำลังใจทำสวนทุเรียน รวมทั้งช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสวนทุเรียน

นนท์การส่งเสริมสวนทุเรียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และศิลปวัฒนธรรม ช่วยให้ทราบวิถีชีวิต การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรชาวสวนนนท์

6. กิจกรรมศึกษาดูงานของคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์และผู้เกี่ยวข้อง
จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมศึกษาดูงานของคณะกรรมการฯ เนื่องจาก ช่วยเพิ่มประสบการณ์ ความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาและ ปรับปรุงการทำสวนทุเรียนของเกษตรกรเองให้มีผลผลิตที่มีคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมนึก ขาวปลอด (2546 : 102-103) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกทุเรียนของ เกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนจากการที่คณะศึกษาดูงานเกษตรกรที่ ปลูกทุเรียนประสบความสำเร็จ การแลกเปลี่ยนความรู้ในการติดต่อกัน การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม โดยหน่วยงานของรัฐตลอดจนการศึกษาจากเอกสาร ตำราคำแนะนำทางการเกษตรและการผลิต ทุเรียนโดยใช้เกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เป็นแนวทางหนึ่งในการผลิตพืช

7. กิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการของคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียน นนทบุรีและผู้เกี่ยวข้องระดับจังหวัด
จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมสัมมนาเชิง ปฏิบัติการ เนื่องจากช่วยให้เกษตรกรได้รับความรู้ ความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ สัมมนากับเกษตรกร ทราบถึงการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ ว่ากิจกรรม สัมมนาในแต่ละเดือนนั้นทาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีการดำเนินงานชี้แจงให้เกษตรกร ทราบว่าจะมีการแจกปุ๋ย กิ่งพันธุ์ ยาฆ่าแมลง โดยจะสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรว่าในแต่ละปี นั้น ต้องการปัจจัยการผลิตใดบ้าง รวมถึง ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ

โดยมีข้อเสนอแนะว่า

1. ควรมีการทบทวนเรื่องการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสมเนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่มีความมั่นใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเนื้อหาทางวิชาการและควรมี การปรับปรุงวิธีการอบรมให้เหมาะสมแก่เกษตรกรและสภาพพื้นที่ เนื่องจากการวิจัยพบว่า เนื้อหา การอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ มีแต่เรื่องเดิม ซ้ำๆ ไม่มีเนื้อหาใหม่ๆ ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่เข้าใจ ง่าย เพราะจะช่วยให้เกษตรกรมีความเข้าใจในเนื้อหาทางวิชาการมากยิ่งขึ้น
2. การสนับสนุนปุ๋ยอินทรีย์แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ และจัดส่งให้เกษตรกรตามจุดต่างๆ ในพื้นที่ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วม โครงการฯ เนื่องจากการวิจัย พบว่าเกษตรกรมีความต้องการปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง เช่น ปุ๋ยขี้ค้างคาว ปุ๋ย ขี้ไส้เดือน เพราะละลายง่ายกว่าปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ส่งผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของต้นทุเรียน ทำ ให้ต้นทุเรียนมีความสมบูรณ์ แข็งแรง ผลผลิตตรงต่อความต้องการของตลาด

3. การสนับสนุนกิ่งพันธุ์ทุเรียน ควรให้ตรงต่อความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรและควรจัดหากิ่งพันธุ์ที่มีคุณภาพ ขนาดที่เหมาะสม แข็งแรง ปราศจากโรค เนื่องจากการวิจัย พบว่ากิ่งพันธุ์ทุเรียนที่เกษตรกรได้รับอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรง กิ่งพันธุ์ทุเรียนมีขนาดเล็ก และสั้นเกินไป ควรมีความสูง 80-100 เซนติเมตร ซึ่งกิ่งพันธุ์ทุเรียนที่ให้การสนับสนุนนั้นมีความสมบูรณ์ แข็งแรง มีคุณภาพ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการผลิตของเกษตรกร และเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ

4. การจัดส่งกิ่งพันธุ์ทุเรียนให้เกษตรกรในพื้นที่ เริ่มต้นตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางในการขนส่ง ควรดำเนินการอย่างทะนุถนอม รวมถึงการแจกกิ่งพันธุ์ทุเรียนนั้นต้องมีความเท่าเทียมและยุติธรรมเนื่องจากการวิจัย พบว่ากิ่งพันธุ์ทุเรียนที่เกษตรกรได้รับมอบอยู่ในสภาพที่ไม่ดี ฉีก หัก บอบช้ำ สาเหตุจากการขนส่งในปริมาณมากรวมถึงการขนย้าย ควรที่จะมีการทนุถนอมเพื่อกิ่งพันธุ์ทุเรียนจะได้ถึงมือเกษตรกรในสภาพดี สมบูรณ์ แข็งแรงไม่ฉีก ไม่หัก

5. การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ เนื่องจากการวิจัย พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ บางรายมิได้เป็นเกษตรกรที่ปลูกทุเรียน จึงเห็นควรคัดเลือกเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจริงๆ เพื่อจุดมุ่งหมายสูงสุดของการดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนฯ

6. ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ ของส่วนราชการทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ให้เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

7. ควรมีการพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานของเกษตรกร เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ และใช้ประโยชน์จากสวนทุเรียน โดยใช้พื้นที่ในระดับตำบลและจัดตั้งเป็นโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายดังกล่าวให้มากขึ้น

2.2.2 เรื่องยศ ทองโคกหิน (2553) ศึกษาการวิเคราะห์ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อคุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียน : กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า

ในการสอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อคุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์กว่าร้อยละ 50 ของกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีเต็มใจที่จะจ่ายในราคา (Bid Price) 100 บาทต่อครัวเรือน เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์ นั้นหมายถึงเป็นราคาที่กลุ่มคนทั่วไปยินดีที่จะจ่ายหากเกินจาก 100 บาทต่อครัวเรือนแล้วความเต็มใจจ่ายก็จะลดลงหรือปฏิเสธความร่วมมือคือไม่เต็มใจที่จะจ่ายนั่นเอง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะจ่ายสำหรับคนกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีมี 5 ตัวแปร คืออายุ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ และราคา (Bid Price) ในส่วนของตัวแปร อายุ การศึกษา และรายได้ จะเห็นว่ามีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกนั่นหมายถึง คนที่สูงอายุมีการศึกษาและมี

รายได้ที่อยู่ในระดับสูงจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่ากลุ่มคนที่มีอายุน้อยและมีการศึกษาและรายได้ที่ต่ำ สำหรับตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ ได้แก่ สถานภาพสมรสและราคา (Bid Price) นั้นหมายถึงกลุ่มที่เป็นคนโสดยังไม่ได้แต่งงานมีความเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่าคนที่แต่งงานแล้วและมีบุตรที่จะต้องคำนึงในเรื่องของค่าใช้จ่ายในครอบครัวเป็นอันดับแรก ส่วนราคา (Bid Price) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ อธิบายได้ว่าเมื่อราคา (Bid Price) ในการรณรงค์มีราคาสูงความเต็มใจที่จะจ่ายก็จะน้อยลงซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

สำหรับสาเหตุที่เต็มใจที่จะจ่ายทั้งกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีให้เหตุผลเหมือนกันคือ ทุเรียนนนท์มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้การรักษาพื้นที่ปลูกทุเรียนหรือพื้นที่สีเขียวเท่ากับมีเครื่องฟอกอากาศขนาดใหญ่ให้กับคนทั่วไป ส่วนสาเหตุสำหรับที่ผู้ตอบไม่เต็มใจที่จะจ่ายคือ ควรจะนำเงินไปแก้ปัญหาเร่งด่วนด้านอื่นๆ มากกว่าจะเอามาใช้เพื่อเพิ่มมาตรการอนุรักษ์คุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์ หมายถึง กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการลดลงของพื้นที่เกษตรกรรม เช่น กรณีพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์ลดลงมีความสำคัญน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาเร่งด่วนด้านอื่นๆ

และมาตรการที่จะรณรงค์คนทั่วไปให้มาสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์คุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์นั้น ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุดกับการจัดตั้งศูนย์วิจัยทุเรียนนนท์ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ เนื่องจากมีความเห็นว่าการจัดตั้งศูนย์วิจัยฯ นี้จะเป็นวิธีการที่จะอนุรักษ์คุ้มครองพื้นที่ได้เพราะจะมีผลเกี่ยวเนื่องกับผู้ปลูกทุเรียนทำให้ผู้ปลูกทุเรียนมีความมั่นใจและสามารถที่จะเพิ่มพื้นที่ปลูกได้โดยเฉพาะเมื่อมีปัญหาและที่สำคัญคือมีความมั่นใจในการดำรงอาชีพชาวสวนทุเรียนนนท์จะได้ไม่ขายที่ดินเพื่อเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่น เช่น บ้านจัดสรร เป็นต้น และมาตรการรองลงมาคือ การจัดตั้งเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนนทบุรีเพื่อรณรงค์ปลูกจิตสำนึกในอาชีพชาวสวนนนท์และมาตรการที่สำคัญเป็นลำดับที่สามคือให้องค์กรที่มีชื่อเสียงประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพื้นที่และพันธุ์ทุเรียนนนท์

ข้อเสนอแนะของผู้ปลูกทุเรียนเกี่ยวกับการปลูกทุเรียนนนท์ในปัจจุบันพบว่า มีข้อเสนอที่สำคัญหลายประการดังนี้ คือทางด้านวิชาการ ด้านมลภาวะน้ำ สภาพแวดล้อมและจิตสำนึกของเยาวชน

- ด้านวิชาการ เกี่ยวกับการกระจายกิ่งพันธุ์ทุเรียนพันธุ์ดั้งเดิมเพื่อป้องกันการสูญหายของทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองเนื่องจากตอนนี้สายพันธุ์ทุเรียนเปลี่ยนไปประมาณครึ่งๆ นั้นหมายถึงการมุ่งเน้นไปที่สายพันธุ์ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมากกว่าพันธุ์ดั้งเดิมจึงขอให้มีการสนับสนุนทุเรียนสายพันธุ์ดั้งเดิมให้มากกว่านี้

- ด้านโครงสร้างพื้นฐานต้องการให้มีการสร้างเขื่อนหรือประตูระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม โดยรัฐต้องยื่นมือเข้ามาช่วยให้มากที่สุดในการสร้างคันดินกั้นน้ำถ้าอยากจะอนุรักษ์พื้นที่ต่อไป เช่น งบประมาณ
- ด้านมาตรการควบคุมทางผังเมือง นำมาใช้อย่างเข้มข้นในการควบคุมหมู่บ้านจัดสรรให้เป็นสัดส่วนมากกว่านี้ เพื่อป้องกันการรุกพื้นที่สีเขียวในขณะเดียวกันก็ป้องกันทางด้านมลพิษ เช่น ในปัจจุบันผู้ปลูกทุเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร หมู่บ้านจัดสรรควรจะมีมาตรการในการบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยลงสู่ลำคลอง อยากจะให้มีการดูแลเรื่องน้ำให้ดีขึ้นได้มีผลผลิตที่ดี
- ด้านทัศนคติ ต้องการให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกให้กับบุตรหลานเกษตรกรในอาชีพชาวสวนนนท์ ตามที่ได้กล่าวข้างต้นบุตรหลานเกษตรกรในปัจจุบันไม่นิยมทำสวน และในขณะเดียวกันผู้ปลูกทุเรียนในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็เป็นผู้สูงอายุหากหมดรุ่นนี้อาจจะไม่ได้เห็นสวนทุเรียนนนท์

2.2.3 อารียา มนัสบุญเพิ่มพูน และคณะ (2552) โครงการศึกษาทบทวนเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดินของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า

การบริหารจัดการที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรมต้องใช้เครื่องมือหลายด้าน ได้แก่ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ การจัดการองค์กร และการจัดการข้อมูลแม้ว่าประเทศไทยมีการดำเนินการโดยใช้เครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดินของประเทศไทยได้แก่ การวางนโยบาย กำหนด มาตรการ และออกกฎหมายควบคุมการใช้ที่ดิน การกระจายการถือครองที่ดิน การพัฒนาที่ดิน เป็นต้น แต่การดำเนินการที่ผ่านมายังไม่นำไปสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ยังมีปัญหาด้านที่ดิน เช่น สภาพที่ดินเสื่อมโทรมการกระจุกตัวของขนาดการถือครองที่ดิน การเก็งกำไรในการซื้อขายที่ดิน การมีพื้นที่รกร้างว่างเปล่าโดยไม่นำไปใช้ประโยชน์จำนวนมากที่นำไปสู่ปัญหาของการไร้ที่ดินทำกินของประชาชนบางส่วน

เครื่องมือการบริหารจัดการที่ดินเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนของประเทศไทยและต่างประเทศ แบ่งออกตามประเด็นได้ดังนี้

1. การควบคุมการถือครองที่ดิน

1) การจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การจำแนกที่ดินของประเทศไทยและต่างประเทศมีความคล้ายคลึงกันเป็นการจำแนกที่ดินตามสภาพการใช้ที่ดินหรือตามสมรรถนะการใช้ที่ดิน เพื่อควบคุมและพัฒนาที่ดินให้เหมาะสม

2) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Zoning)

เมื่อเปรียบเทียบการแบ่งประเภทเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินหลักๆ ระหว่างประเทศไทย กับมหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเกาหลีใต้มีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก

กล่าวคือ มีการกำหนดเขตที่ดินที่ใช้การใช้ประโยชน์เป็นเกณฑ์ (use-based) โดยแบ่งออกเป็น 3 เขตหลัก คือ เขตที่อยู่อาศัย เขตการพาณิชย์และเขตอุตสาหกรรม นอกจากการแบ่งเขตตามประเภททั้ง 3 ประเภทดังกล่าวแล้วในประเทศเกาหลีใต้ยังได้จำแนกเขตการใช้ที่ดินสำหรับเขตพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่เปิดโล่งเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งเขต ขณะที่ประเทศไทยมีการกำหนดเขตพื้นที่สงวนเพื่อควบคุมการเติบโตของเมือง ซึ่งเทียบได้กับการกำหนดเขตเขตควบคุมการพัฒนา (Restricted Development Zone: RDZ) ของประเทศเกาหลีใต้

3) การจำกัดขนาดการถือครองที่ดิน

การจำกัดขนาดการถือครองที่ดินเพื่อแก้ไขปัญหาการกระจายการถือครองที่ดินในกลุ่มคนบางกลุ่ม ซึ่งประเทศอินเดียและประเทศไทยประสบปัญหาการกระจุกตัวของการถือครองที่ดินในกลุ่มคนบางกลุ่มและการซื้อที่ดินเก็งกำไรเช่นเดียวกันโดยประเทศอินเดียในบางรัฐมีการจำกัดเพดานการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามคุณภาพของที่ดิน และการจำกัดการถือครองที่ดินในเมืองให้เหมาะสมกับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเมือง โดยการเวนคืนที่ดินส่วนเกินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ และนำมาพัฒนาพื้นที่เพื่อจัดให้ประชาชนทั่วไป พบว่าการดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรสำหรับของประเทศไทยไม่มีการจำกัดการถือครองที่ดินของเอกชน ซึ่งประสบปัญหาการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินไปสู่ผู้ต้องการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ทำให้การใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพ

4) การควบคุมการแบ่งแปลงที่ดิน

ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการควบคุมการแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้การใช้ที่ดินสอดคล้องตามแผนพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน โดยที่แนวทางการควบคุมการแบ่งแปลงที่ดินของประเทศไทยนั้น เป็นเพียงการจำกัดการแบ่งแยกที่ดินออกเป็นผืนเล็กผืนน้อยเท่านั้นยังไม่ได้ครอบคลุมถึงการกำหนดคุณภาพของระบบสาธารณูปโภค และการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาที่ดินหลังการแบ่งแปลง ดังเช่น ที่มีการดำเนินการในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

5) การควบคุมการขยายพื้นที่ตามแนวรอยต่อเมืองและชนบท

เมืองใหญ่ของประเทศไทย โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ยังไม่ได้มีมาตรการเพื่อควบคุมการขยายตัวของเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้มีการขยายตัวของเมืองออกไปเรื่อยๆ จนเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ภาครัฐพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและกำหนดพื้นที่สีเขียวตามหลังการขยายตัวของ การตั้งถิ่นฐานของประชากรเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น กรณีประเทศอังกฤษ ซึ่งใช้นโยบายกรีนเบลท์เพื่อกำหนดพื้นที่รอบเมืองเป็นพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียว จะเห็นได้ว่า มีแนวทางแตกต่างจากประเทศไทยค่อนข้างชัดเจน โดยที่รัฐบาลอังกฤษค่อนข้างให้ความสำคัญในการป้องกันไม่ให้เมืองขยายตัวไปทำลายพื้นที่ชนบท และเพื่อให้คนในเมืองสามารถใช้พื้นที่กรีนเบลท์ในการพักผ่อนและสันทนาการได้โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางระยะไกลในขณะในประเทศไทย ไม่ได้มีแนวทางในการป้องกันการขยายตัวของเมืองอย่างจริงจัง

6) การควบคุมพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ

การควบคุมดูแลพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษของประเทศไทยมีความแตกต่างกับประเทศอังกฤษที่มีการออกมาตรการควบคุมพื้นที่ปนเปื้อนในปี พ. ศ. 2549 (Contaminated Land Regulations 2006) ในการควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่มีการปนเปื้อนมลพิษ เพื่อนำ ไปสู่การบริหารจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน โดยการกำหนดพื้นที่ปนเปื้อนให้เป็นพื้นที่พิเศษ เช่น พื้นที่โครงการนิวเคลียร์ พื้นที่ปนเปื้อนกรดน้ำมันดินและแหล่งน้ำที่มีการปนเปื้อน เพื่อควบคุมให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ทำการฟื้นฟูพื้นที่อย่างเหมาะสมสำหรับการควบคุมมลพิษของประเทศไทยเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในการกำหนดค่ามาตรฐานสารพิษต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม เพื่อเฝ้าระวังปัญหามลพิษ และให้อำนาจกรมควบคุมมลพิษในกำหนดพื้นที่ควบคุมมลพิษเพื่อสร้างความตระหนักและควบคุมดูแลอย่างเหมาะสม

2. การพัฒนาที่ดิน

การพัฒนาที่ดินและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับที่ดิน ได้แก่ การจัดผังแปลงใหม่และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการจัดรูปที่ดิน การฟื้นฟูเมืองและการปฏิรูปที่ดิน

3. เครื่องมือการจัดการด้านเศรษฐศาสตร์

1) การใช้มาตรการภาษีในหลายประเทศได้มีการริเริ่มการเก็บภาษีมูลค่าที่ดิน โดยเป็นการเก็บภาษีจากมูลค่าที่ดินที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการเพิ่มขึ้นของมูลค่าดังกล่าว มาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐหรือเกิดจากความขาดแคลนที่ดินซึ่งมีมากขึ้นทุกปี ดังนั้น การเก็บภาษีจากมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจึงกล่าวได้ว่า เป็นแนวทางที่มีความเป็นธรรมมากกว่า เนื่องจากประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นของมูลค่าที่ดินก็ควรที่จะนำกลับคืนสู่ชุมชนในรูปแบบของรายได้จากภาษี และการเก็บภาษีดังกล่าว ยังมีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ที่ดินโดยรวม เพราะจะช่วยสร้างแรงจูงใจไม่ให้มีการปล่อยพื้นที่ว่างโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ สำหรับประเทศไทยยังไม่ได้มีแนวทางการเก็บภาษีที่สร้างแรงจูงใจในการใช้ที่ดินให้

มีประสิทธิภาพมากขึ้นในลักษณะนี้ โดยมีเพียงการเก็บภาษีธุรกิจเมื่อมีการโอนที่ดินในบางกรณีเพื่อป้องกันการเก็งกำไรจากราคาที่ดินที่สูงขึ้นเท่านั้น

2) อนุรักษ์พื้นที่ที่มีความเปราะบาง และมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมด้านการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีความเปราะบางและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ยังไม่มีการนำเครื่องมือเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์เหมือนเช่นในกรณีของประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ที่มีการใช้เงินสนับสนุนจากรัฐในการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เจ้าของที่ดินทำการอนุรักษ์ที่ดินในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ในประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ แต่จะบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

2.2.4 สถิติพงศ์ สุดชูเกียรติ (2550) ศึกษาการคุ้มครองและการใช้พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลงนั้น แยกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ปัจจัยทางด้านสังคม โดยเฉพาะการเพิ่มของประชากร ซึ่งในปัจจุบันประชากรของประเทศมีประมาณ 65 ล้านคน ในขณะที่ที่ดินทางการเกษตรมีเท่าเดิม ดังนั้น จึงมีผลทำให้การถือครองที่ดินทางการเกษตรน้อยลง โดยเฉพาะทั้งประเทศประมาณ 10 – 39 ไร่ต่อครัวเรือน

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ นโยบายการส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาเส้นทางคมนาคม เทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการท่องเที่ยว การเก็งกำไรในที่ดินและราคาพืชผลการเกษตร

3. ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินการใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพ และการสร้างเขื่อน

จากปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นก่อให้เกิดผลกระทบในหลายด้านโดยเฉพาะปัญหาต่อการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านกายภาพของดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยธรรมชาติลดลง ปัญหาการจัดการที่ดินในด้านการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม การใช้ที่ดินโดยปราศจากการบำรุงรักษา และการใช้ที่ดินไม่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยพื้นที่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาด้านการบริหารงานของรัฐในด้านนโยบายการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน ความขัดแย้งในกฎหมาย และงบประมาณการจัดกระจาย ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพในการใช้ประโยชน์ของที่ดินนั้นๆ ทำให้ได้ผลผลิตไม่คุ้มกับการลงทุนพื้นที่เดิม และปัญหาต่อการพัฒนาประเทศ

การคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนได้ดำเนินการมานานมากกว่า 20 ปีแล้ว แต่ความก้าวหน้าของการดำเนินการนั้นยังไม่เป็นรูปธรรม ซึ่งปัญหาและข้อจำกัดที่ส่งผลให้

การดำเนินงานดังกล่าวไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้นั้น เกิดจากสาเหตุที่สำคัญ 2 ด้าน คือ ด้านกฎหมายและด้านนโยบาย ดังนี้

1. กฎหมายที่มีหลายฉบับบังคับใช้ แต่ไม่ได้เป็นกฎหมายเฉพาะ

จากผลการวิเคราะห์ในด้านกฎหมายชี้ให้เห็นว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น มิใช่กฎหมายคุ้มครองโดยตรง เพียงแต่มีส่วนสนับสนุนหรือเกี่ยวข้องเท่านั้น จากอดีตที่ผ่านมา ได้มีความพยายามที่จะทำให้การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าการดำเนินการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมอย่างจริงจังมิได้เกิดขึ้นเลย ซึ่งถ้าพิจารณาให้ละเอียดแล้วสาเหตุสำคัญอย่างยิ่ง ก็คือ การไม่มีกฎหมายใช้บังคับ เพื่อทำให้เกิดการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ถ้าจะให้มีความชัดเจนและวิธีการดำเนินการในการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายที่คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยลักษณะของกฎหมายฉบับนี้มีหลักการและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองที่ดินเกษตรกรรมโดยเฉพาะมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และองค์กรที่รับผิดชอบ กำหนดเขตพื้นที่คุ้มครอง ข้อจำกัดสิทธิการใช้ประโยชน์ ผลประโยชน์ที่ผู้ที่อยู่ในเขตคุ้มครองจะได้รับ การเปลี่ยนแปลงเขตมีบทกำหนดโทษ ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งในรูปของคณะกรรมการและบุคคลทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตลอดจนการให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วม ซึ่งถ้าหากสามารถดำเนินการออกกฎหมายดังกล่าวได้ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นของการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืน และทำให้มีการพัฒนาต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2. แผนและนโยบายการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนมีปรากฏชัด แต่ในการนำแผนดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติยังไม่มีความชัดเจน

การคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีแนวทางในการดำเนินงานภายใต้นโยบาย ดังนี้

1) การจัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินงานการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนโดยตรง มีหน้าที่ในการบริหารจัดการ รวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนมาไว้ในที่เดียวกัน เพื่อการส่งเสริมความรู้และการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนการออกกฎหมาย การบังคับใช้และอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่พบว่าที่ผ่านมาประเทศไทยไม่มีองค์กรในการดำเนินการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง มีแต่องค์กรที่ดำเนินการเฉพาะเรื่องซึ่งอยู่กระจัดกระจายไปในหลายหน่วยงานในลักษณะต่างคนต่างบริหาร จึงไม่มีความเป็นรูปธรรมในการดำเนินการ

2) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนโดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานตลอดจนการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

3) เงินทุนสนับสนุนในรูปของเงินกองทุนหมุนเวียน โดยใช้งบประมาณของรัฐเงินช่วยเหลือจากภาคเอกชนหรือต่างประเทศ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ตลอดจนค่าชดเชยในรูปแบบต่างๆ

จากผลการวิเคราะห์ถึงความจำเป็นในการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนตามที่กล่าวมาข้างต้น หากต้องการให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องมีการประสานงานและขับเคลื่อนในรูปแบบ 3 มิติที่สำคัญ คือ มิติทางด้านกฎหมายด้านองค์กรหรือเงินทุน และด้านประชาชน โดยการดำเนินการในมิติด้านกฎหมายต้องมีความเข้มแข็งในมาตรการและบทลงโทษ ส่วน

ในมิติด้านองค์กรหรือเงินทุนต้องมืองค์กรที่รับผิดชอบและมีหน้าที่โดยตรงในการบริหารงานเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมและต้องมีเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงาน และมีมิติด้านประชาชน ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้งนี้ การดำเนินการใน 3 มิติดังกล่าว ต้องมีการดำเนินการไปพร้อมกัน เพื่อเป็นแรงผลักดันในการขับเคลื่อนอันจะส่งผลให้เกิดการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนได้

2.3 ประวัติความเป็นมาของทุเรียนนนท์¹

ทุเรียนนนท์หรือในอีกชื่อของคนนนท์”ทุเรียนใน” เป็นทุเรียนที่ผู้คนให้ความนิยมนับมาตั้งแต่อดีต ทำให้ราคาสูงหาซื้อยาก รับประทานก็ยากเช่นกัน ทุเรียนนั้นหายไปจากนนท์จำนวนหนึ่ง ซึ่งมียหลายสาเหตุไม่ว่าจะน้ำท่วมปี พ.ศ.2538 และมหาอุทกภัย ปีพ.ศ.2554 ที่สร้างความเสียหายจากพื้นที่ปลูก 3,475 ไร่เหลือเพียง 43 ไร่ให้ผลผลิตแล้วเพียง 16 ไร่ จากพื้นที่ปลูกในทุกอำเภอ ความเจริญของสังคมเมือง การเกิดของหมู่บ้าน การตัดถนนใหม่ๆ หลายสาย ทำให้สภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป น้ำเสียและ อากาศร้อนหรือปัญหาโลกร้อนด้วยก็ได้ หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้หลายคนคิดว่าทุเรียนนนท์หายไปแต่ในความเป็นจริง สิ่งหนึ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญหลายคนไม่เคยนึกถึงนั่นคือ การสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของชาวสวนนนท์ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้การสืบทอดขาดช่วงไปชาวสวนนนท์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะ เพราะทุเรียนมีราคาแพงสามารถส่งลูกเรียนหนังสือ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ก็มักไปทำอาชีพอื่น พ่อแม่ก็เริ่มชราทำสวนก็ไม่ไหว ทั้งสวนทุเรียนให้ร้างไปโดยไม่มีใครเหลียวแลเลย ทุเรียนที่ไม่ถูกน้ำท่วมหรือไม่โดนถนนตัดผ่านแต่ขาดการดูแลนั้นมากกว่า นี่คือปัญหาสำคัญ

ประวัติความเป็นมาของทุเรียนนนท์ตั้งแต่พระยาแพทย์พงศาวิสุทธาธิบดี (สุน สุทรเวช) ได้กล่าวถึงการแพร่กระจายของพันธุ์ทุเรียน มายังกรุงเทพฯ ตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2318 และมีการทำสวนทุเรียนจังหวัดนนทบุรี ในตำบลบางกร่าง ในคลองบางกอกน้อยตอนใน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2397 ในระยะแรกเป็นการขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด และพัฒนามาเป็นการปลูกด้วยกิ่งตอน จากพันธุ์ดี 3 พันธุ์ คือ อีบาตร ทองสุก และการะเกด

การทำสวนทุเรียนนนทบุรีนั้นนิยมทำกันแบบยกร่องเพราะ เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ลำคลอง ในตอนบนที่ดินที่น้ำท่วมไม่ค่อยถึงก็นิยมทำนากันเป็นส่วนใหญ่ แต่หลังจากน้ำท่วมประเทศไทย ครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2485 ชาวสวนที่ทำสวนทุเรียน ส้มเขียวหวานและ ละมุด ได้รับความเสียหายทั้งหมด หลังจากนั้นน้ำท่วมก็เริ่มมีการปลูกทุเรียนกันอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ชาวสวนหันกลับมาเลือกปลูกทุเรียนพันธุ์ดีกันมากขึ้น จนทำให้กิ่งพันธุ์หายากจึงทำให้การปลูกทุเรียนในยุคนี้มีการปลูกใหม่

¹ ที่มา : ประวัติทุเรียนนนท์ จาก <http://www.duriannon.com>

ทุเรียนนนท์ส่วนใหญ่ ไม่มีรากแก้วเพราะปลูกจากกิ่งตอน แต่จะมีรากพิเศษแทนหรือรากแขนงที่แตกจากรากพิเศษที่ยังลึกลงไปใต้ดินทำหน้าที่คล้ายรากแก้วและสามารถยังลึกไปถึงระดับน้ำใต้ดินได้ มีรากฝอยเป็นรากหาอาหารออกมาจากรากพิเศษที่ทำหน้าที่ดูดอาหารด้วย

ผลของทุเรียนมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10-20 เซนติเมตรความยาวอยู่ที่ลักษณะของทุเรียน โดยปกติทุเรียนนนท์จะมี 5 พลูต่อผล เนื้อของทุเรียนมีความสำคัญมากจากความสมบูรณ์ของแต่ละสวน ธาตุอาหารในดินการสะสมอาหารของทุเรียนในแต่ละสวน บ้างสีเหลือง สีดำหรือเนื้อสีเหลืองอ่อน ขึ้นอยู่กับสภาพของดินและพันธุ์ของทุเรียนที่พืชต้องการไว้ในดินบวกกับภูมิปัญญาของชาวสวนที่มีการถ่ายทอดการทำสวนเทคนิคต่างๆ การทำสวนแบบเกษตรอินทรีย์ที่เป็นที่กล่าวขานกันในยุโรปหรืออเมริกาแต่บรรพบุรุษของชาวนนทบุรีได้ทำกันมาเป็นร้อยปีแล้ว การเกิดของทุเรียนนนท์ในอดีตเท่าที่ฟังปู่ตายายเล่าให้ฟัง

โดยทุเรียนนนท์มีเนื้อละเอียดนุ่ม รสชาติ และความหลากหลายของสายพันธุ์ กล่าวกันว่า ดินในแถบนนทบุรี เป็นดินเหนียวที่มีธาตุอาหารของพืชอย่างบริบูรณ์ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากดินในแถบอื่นๆ ที่มีการปลูกทุเรียน จึงทำให้เนื้อทุเรียนที่มาจากจังหวัดนนทบุรีละเอียด เนื้อหนาและรสดีมาก จึงทำให้ทุเรียนนนท์ มีราคาสูง และเป็นที่ต้องการของตลาด นำรายได้เข้าสู่ชุมชนและจังหวัดนนทบุรี ปีละหลายร้อยล้านบาท (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี)

ทุเรียน "ราชาแห่งผลไม้" ทุเรียนเป็นผลไม้เมืองร้อนที่เก่าแก่ มีถิ่นกำเนิดอยู่ในแถบเอเชียตอนใต้ เป็นผลไม้ที่มีความแปลกทั้งรูปร่าง สี และรสชาติมีผลเต็มไปด้วยหนาม เนื้อสีขาวเหลืองหรือสีดำซึ่งนำมารับประทานเนื้อทุเรียนส่วนใหญ่จะใช้รับประทานสด มีรสอร่อยมากเป็นผลไม้ที่มีราคาแพง ชาวสวนทุเรียนส่วนใหญ่มีฐานะดีขึ้นและร่ำรวยเพราะปลูกทุเรียนก็มามาก นนทบุรีมีทุเรียนคุณภาพดีเมื่อคิดราคาต่อผลแล้วมีราคาแพงที่สุด และยังมีประเทศใดในโลกที่ปลูกและมีทุเรียนดีเท่าประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ ทุเรียนจึงเป็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่เชิดหน้าชูตาของคนไทย